

Oslo, den 16. mai 1942.

O.V.

Jfr.

Krigsoversikt.

S. 2

I sin kringkastingstale sist fjordag sa Churchill at den russiske regjering hadde meddelt at det var tegn som tydet på at tyskerne ville gå over til bruk av giftgass mot Russlands hær og flåte og folk. Han advarte på det sterkeste Hitler og sa at en slik uprovosert gasskrig ville også bli betraktet som rettet mot engelskmennene. Såsnart en vår sikker på at en slik niddingsdåd var satt igang ville de allierte benytte sine sterke luftstyrker til å føre en omfattende gasskrig mot militære mål i Tyskland. Hvor spent situasjonen i virkeligheten er fremgår av en meddelelse om at Nya Dagligt Allehandas korrespondent i Berlin er blitt utvist av Tyskland fordi han har sendt sitt blad en melding om at tyskerne nå bruker gassgrater som virker ødeleggende på nervesystemet.

Om krigen i Russland sa Churchill at ingen med sikkerhet kan si hvor mange millioner tyskere omkom under krigen i vinter, men det har sikkert vært flere enn de som ble drept i løpet av 4 år i forrige krig. Dengang falt ca. 2 millioner og ca. 4½ ble saret. Han nevnte også at den britiske og snart også den amerikanske bombeoffensiv mot Tyskland ville bli en viktig faktor i denne verdenskrig. Churchills tale var denne gang preget av en optimistisk tone.

En annen ting av stor betydning for Norge er hendt i denne uken, selv om den ikke vil ha noen betydning for krigenes gang. Som et uttrykk for det amerikanske folks beundring for den faste holdning som det norske folk har inntatt overfor undertrykkerne og for den innsats som den norske handelsflåte og de norske militære styrker har gjort for den felles sak uttalte president Roosevelt overfor Norges sendemann i Washington ønske om at den norske legasjon måtte bli omdannet til ambassade og sendemannen utnevnt til ambassadør. Den norske regjering har med glæde tatt imot dette ærefulle tilbud, og den er forvisset om at disse tegn på vennerkap om solidaritet i nødens stund vil bli skattet høyt av det norske folk. Det gir høp for nordmenn hjemme og ute og det styrker troen på landets frigjøring og framtid.

Det har vært merkelig lite med engelske flyangrep på Vestfronten denne uken. Bare et angrep av noe virkelig omfang nemlig mot Warnemünde. Engelskmennene opplyser naturligvis intet om grunnen til dette. Churchill sa imidlertid i sin tale at han hadde en lang liste over krigsriktige tyske byer som alle ville få den samme behandling som Lübeck og Rostock. Russland. Tyskerne har sett igang en offensiv mot Kertsjhalvøya og står allerede etter 5 dagers kamp foran havnebyen Kertsj. Det vil med andre ord si at de har gått fram 80 km. fra sine utgangstillinger. Kertsj skal være meget godt befestet så en kan vente seg harde kamper om byen. Stillingen er såvidt en kan forstå meget alvorlig. Det sies at tyskerne benytter seg av nye våpen spesielt rettet mot tanks.

På den annen side har Timosjenko satt igang en offensiv mot Charkow og har allerede brutt igjenom tyskernes første forsvarslinje. Russerne gjør seg nå klare til angrep på selve byen. Timosjenko har valgt å gjøre angrep på et tidspunkt da tyskerne, og særlig die Luftwaffe, har koncentrert sine styrker i et forsøk på å drive russerne ut av Krim. Forøvrig meldes det om hårde kamper på Leningradfronten, hvor russerne skal ha gjenereobret en rekke viktige stillinger.

Fra Libya meldes om patruljevirksomhet fra begge sider. Tyskerne skal ha fått betydelige forsterkninger og det er mulig en kan vente seg en mærlig omfattende virksomhet før varmen setter inn.

På Mitti har engelskmennene fatt forsterkninger og tyskerne må betale dyrt for sine luftangrep på øya. Engelske mannskaper, materiell og spesielt jagerfly ankommer stadig til øya.

Det fjerne Østen. Meldingene om det store sjøslag i det sydvestlige Stillehav er ikke fullständige. Kampene foregikk i 6 dager over et stort sjøområde, og foruten sjøstridskraftene spilte også flyvapnet en stor rolle. Hvis det var planlagt et innvalsjonsforsøk mot Australia har denne flåten sikkert vært en fortropp. En må derfor rekke med nye japanske framstøt, i så fall er flåten avgjørende. Ved krigsutbruddet var den japanske og den amerikanske stillehavsflate noenlunde gjevnsterke. U.S.A. led betydelige

tap ved Pearl Harbour, men de japanske tap i Korallhavet var betydelig større. De amerikanske nybygginger foregar i større tempo enn japanerne noen gang kan håpe å klare, og særlig vil amerikanske fly spille en stor rolle.

I Burma har japanerne fortsatt sin framgang og det kjennes nå voldsomt på grensen mot Kina. Forøvrig foregår det heftige luftkamper over hele det veldige slagfelt. Det store spørsmål er nå om Japan vil forsøke en framrykning mot Chunking før angrepet på India. Japanernes heftige frammarsj på Burmavegen tyder på det første! På den annen side har de foretatt voldelige bombeangrep på Chittagong for å gjøre veien klar til India. Nå som regntiden står for døren kan de imidlertid neppe komme langs de sumpige kystveiene til India.

VVV

Førstaderen Quisling

er meget svnløs for tiden. Forleden natt ble det ringt til et apotek fra hans slatt på Bygdøy etter meget sterke mediciner som intet apotek kan levere uten lägerecept. En tid etter kom fra Quisling bilende med recepten og fikk medicinene til førstaderen. Det ble gitt opplysning om at medicinene er de aller sterkeste som ordineres så det matte vises mæthold.

VVV

Nyordning, den rette mann på den rette plass.

N.S. har et rikt utvalg av partimedlemmer å velge mellom ved besetelsen av offentlige stillinger har vi mer enn en gang sett tydelig vis for (kfr, Blækors-sekretären som er blitt pastor etc.). Men de kvalifisjonene som har brukt den nye lensmann forbløffende. Herr Stange har nemlig all sin tid - inntil 2 måneder før han ble innsatt i sin nye stilling - vært stuert på et hvalkokeri. Det er imidlertid ikke bare hans dyktighet som stuert, som gjør ham kvalifisert til posten. Han har et annet og stort fartrinn som gjør ham, fremfor noen, forutbestemt til å få den: Han er forlovet med en lensmannsdatter. Og det til og med en lensmannsdatter som har vært på sin pappa's kontor. Så hun kan sine ting. Det er da også henne som nå greier opp på Tjøme. Lensmannen selv har nok med a sole seg i sin nye stilling og blander seg ikke opp i de løpende forretninger.

VVV

Røde Kors tatt av tyskerne.

Mandag 11/5 kom tyskerne til Røde Kors Landsforenings kontor kl. 12.5 om ettermiddagen. De ventet antagelig å finne kontorene tomme - kontortiden slutter kr. 4 - så de kunne opprere og spionere etter for godt befinnerende - sin vane tro. Landskontorets fungerende chefer (etterut generalsekretær Rørholdt er satt fast) sekretær Meinich og kaptein Rønneberg var imidlertid enna ikke gått og fikk den fornøyelse å ta imot de ubudne gjester. Morgenen etter ble de begge innkaldt til forhør og derhest arrestert. Kontorene ble forseglet og kassersken og frk. Kiønig innkalt til forhør. Frk. Kiønig, som har utført et enestående arbeide for fangene og deres pårørende i det forløpne år - hun har bragt alle pakker formidlet gjennom Røde Kors til fengslene - og som er omfattet med den største hengivenhet av uttalige mennesker landet over, er nå selv satt fast. Røde Kors president, direktør Heyerdahl har under de siste begivenheter vært i Berlin. Under hans fravær opptradte den nylig innsatt visepresident, N.S. mannen Fermann og beordret - to dager etter tyskernes beslagleggelse - de av personlaet som ikke er arrestert å møte på kontoret og gjenoppta arbeidet, hvilket de var nødt til å gjøre.

Direktør Heyerdahl er nå kommet tilbake.

15. mai vil savel Røde Kors landsstyre som representantskapet holde styremøte. Det er å håpe at det på disse møter vil bli trukket opp klare linjer. Røde Kors stilling er for øyeblikket nokså grumset.

VVV

17. mai 1942.

Legjen er det 17. mai. For tredje gang må vi feire dagen i våre hjerter - under fremmedes åk. For tredje gang står flaggstengene tomme på "den velsignede blandt dage". Allikevel - det er vår i luften, det er vår i våre sinn på denne maaidag. Midt i smerten over undertrykkelsen, midt i den tause forbitalrelse over de blodige krenkelser som landet og folket daglig er utsatt for føler vi sterkere enn noensinne at dagen gryr, og at det bare kan være en utgang på kampen mellom folket og undertrykkerne. Vårt folk har stått prøven. Presteskapet, lærerstanden og de tusener andre nordmenn som lider og før for lannets skyld skriver idag det kapitel i Norges saga hvorav vår fremtid skal gro. "Det gledeligste vi har oplevd sa Fridtjof Nansen i sin tale 17. mai 1905, "er vel uten sammenligning den evnen hele vårt folk har vist til å tenke stort, til å se forbi alle døgnets nærmeste krav, den målbeviste samling som uansett partigjører, uansett tidligere standpunkter har vokset sig sterkere og sikrere for hver dag, den voksne manns ro og vilje, som har lagt sig over det hele folk." Ordene er som skrevet for 17. mai 1942.

Vi vet at veien til friheten fremdeles er tung, og at lidelsene og savnene vil bli mange, lodd, men vi vet også med ubrytelig sikkerhet at vi skal nå frem. De kuer oss aldri, for vi har Norge i våre hjerter.

VVV

Politimester Askvig har sendt ut et cirkulært til restauranter og forsamlingslokaler datert 13. mai.

I cirkulæret forkynnes påbud mot møter og sammenkomster i innendørs lokaler 17. mai. Videre er all sang forbudt den dagen i offentlige lokaler og tilliggende rom. Enhver form for demonstrasjon må øyeblikkelig påtales. Overtredelser av forbudet medfører stengning av etablissementet.

Cirkulæret slutter med et forbud mot å gjengi innholdet av dette i pressen.

VVV

Aftenposten.

En betryktelig del av publikum betrakter Aftenposten av idag som stort sett den samme Aftenposten som før 9. april 1940. Naturligvis er bladet preget av censuren. Men det er jo alle avisene. Det er noe som følger med krig - tenker man i kritikklos nivået. Aftenposten legger også en på virke mest mulig som før. Den samme ytre journalistiske form, som følt naturlig i liberalistisk tid, med innsendte publikumsartikler, utsendte medarbeidere, spesialtelegrammer, citater fra andre avisene, flott utstyr av tilsynelatende nyhetsstoff for å motvirke inntrykket av, at det er frukter fra propagandemaskinen servert side om side med egne, som man på et vis kjänner igjen fra Aftenpostens tidligere årganger fordi de er holdt i samme stil og innenfor samme emnekrøts. Herved oppnåes et visst preg av usensurert avis. For bare de aller ferreste vet at Aftenposten redigeres av en nordmann som har solgt seg til Gestapo. Han heter Flood. Han er anonym. Han har ikke sitt navn på avisens fot. Der står navnet på en bra nordmann, redaktør Øverland, som ikke engang tillates å være i avisen, men er forvist både fra den og fra Oslo. Den virkelige redaktør, gestapomannen Flood er morallös. Han gjør alt hans tyske herrer befaler ham, og litt til. Han innynder seg hos sine arbeidsgivere ved å være mere tysk enn de selv. Det er grunnen til at Aftenposten virker mere grumset enn selve Fritt Folk. Samtidig farligere fordi den lever på tradisjonen fra de dager Norge var fritt og et blad som Aftenposten lot seg bygge op. Dette ikke den norskfientlige gemenhet som denne Flood viker tilbake for å ta inn i bladet - det blad viss tilblivelse og vekst skyldes den liberalistiske samfundsopfattning som tyskerne og deres kreaturer nå vil høste frukten av, fordi de selv er ute av stand til å skape tilsvarende livsformer. Dybden i Aftenpostens moralske forfall representeres av de artikler av legasjonsråd Stang, som gestapoagent Flood i vinter tok inn, de beryktede

artiklene som var undertegnet "S". Enhver som av fri vilje holder Aftenposten, må være opmerksom på at den er en tysk avis skrevet på norsk. Denne tyske avis presenterer seg under det gamle, gode norske bladnavn, som vekker forestillinger om norsk journalistikk s første reporter av usensurerte meddelelser, Amundus Schibsted. At det i Aftenposten fremdeles er heldige norske medarbeidere endrer ikke forholdet. De er av Gestapo forbut å forlate sine stillinger. Gestapoagent Flood har dessuten til disposisjon gamle Aftenpostmedarbeidere som idag villig lyder hans, altså Gestapo ordres. De heter Endsjo og Doery Smith, begge holdningsløse fyrr med noen skriveferdighet. I Gestapoagent Floods, Endsjos og Doery Smiths hender er Aftenposten et ennu virkningfullere redskap enn Fritt Folk til å tvinge Norge ned til et råstoff-ydende slave land under herrelandet Tyskland.

VVV

De månedene som nå kommer,

vil bli endt forferdeligere å gjennemleve enn den tid som hittil er gått siden tyskernes forsiktig, feige og for dem selv militært fullstendig nytteløse overfall på vårt land. Men selv om vi har gjort alt for å forberede oss, må vi hver dag forberede oss enda mer. For Tyskiands makt-havere handler nå i en desparasjon som intet har med fornuft å bestille og som ytterligere fjerner seg fra det fernuftige i samme grad som deres egen angst for gjengjeldelsen stiger. Paralelt med denne prosess går den tilsvarende i den lille forrædergruppe som benevnes Nasjonal Samling. Alene forståelsen av dette kan sette en i stand til å tro på følgende ikke desto mindre helt faktiske forhold: N.S. overnår sin private terror for å få formående folk inn i partiet. I tre tilfeller er denne trudslet blitt benyttet: "De må nå melde Dem inn i N.S." Hvis ikke blir også De fengslet. Og er De først blitt fengslet for å ha nektet å gå inn i partiet, vil De bli skutt".

VVV

Gass.

Tyskernes fullstendig avmektige rasseri over at Churchill har sagt fra om at dersom de bruker gass, vil det bli brukt gass til svar, bevirker at vi ikke lenger vil holde tilbake en meddelelse vi i en fjortendags tid har sittet inne med fra Namsoy. Det er der truffet forberedelser og tekniske forføyninger for å møte en mulig alliert landgang med gass-forsvar. Det Churchill avslørte var deres forberedelser av gassangrep på Østfronten. Disse to avsløringer og deres eget rasseri over å være blitt grep i fusk bibringer en uvilkårlig den opfatning at forberedelsene til tysk gasskrig må være meget langt; meget langt fremskredet, ikke bare i Namsoy og på østfronten, men langs hele Atlanter- og Norskeshavskysten. Heri bestyrkes en ytterligere ved å legge merke til, at i intet aktstykke utsenget gjennem propagandaskinen er løgnene så tykke og ubegavet som i propaganda "telegrammene" i Oslo-avisene for fredag 15. mai 1942.

VVV

Diktatur og kultur.

I 1936 ble en følgende åpen brev til en kjent N.S. mann offentliggjort i en av våre dagsaviser:

"Sålenge verden har bestått har det vært forskjellige meninger om hvordan samfundet bør bygges og staten styres. De som har noenlunde samme meninger, slutter seg sammen og dannet parti.

Hindre folk i å tenke er uigjørlig, men man kan selvfølgelig hindre dem i å uttale sine tanker, nemlig ved å kneble dem, innføre censur, altså avskaffe ytringsfriheten. På denne måten kan man naturligvis avskaffe partiene. Hvem skal så gjøre dette? Selvfølgelig en diktator, som tar hele makten og bestemmer hva folk skal få lov til og hva de ikke skal få lov til. Er vi ved det gamle: "Vi alene vide".

Hvorfor sier De ikke dette rett ut? Hvordan kan så dette gjennemføres?

Jo ved hjelp av nye lover som setter den gamle rettsorden og retts-

sikkerhet ut av kraft, ved politi som passer på, ved sivile, avgivtri-
luring, ved beskyldning mot folk, men vil rumme - kort sagt alt det svineri
som vi nylig har sett en liten prøve på.

Kan det tenkes et mere demokratiskere system, likegylig om det er
hvitt eller rødt?

Metoden er den samme. De har vel ikke glemt at De var ute hos mig
for noen år siden og sa: "Hvorfor har ikke Nansen makt? Hvorfor sier De
ikke til Nansen at han skal ta makten?"

Jeg svarte Dem at i sengting kunne ligge Nansen fjernere enn å "ta mak-
ten". Han var en helt igennem loyal mann uten spor av politisk ørgjerrig-
het. Dessuten, hvordan skulle han "ta makten"? Dette spørsmål innlot De
Dem ikke på.

En meg nærliggende person sa engang til Nansen: "Du skulde være diktator,
du likesom Mussolini, så kunne det bli greie på tingene". "Nei",
svarte han, "det vil jeg ikke. Når diktatorn er borte blir det kos."

Ethvert forsøk på å ta Nansen til inntekt for N.S. eller et annet poli-
tisk parti er en forfalskning av det virkelige forhold. En ting skal man
være klar over, og det er at i en diktaturstat kan virkelig litteratur og
kunst ikke eksistere.

Det fins vel ingen bedre definisjon av kunst enn Ibsens: "Kunst er ~~en~~
personlighetens realisasjon."

Hvorledes kan en personlighet realiseres når det sitter en myndighet
som sier: "Det kan du få lov til, det får du ikke lov til. Det kan du fa
skrive, det skal du varsågod holde kjøft med. Men behøver bare tenke seg
at et par herrer som ..... skal sitte og bestemme hvil en Ibsen eller
Ejørnson eller de nærevene forfattere skal få lov til å skrive, eller
hvil kunstnerne skal få lov til å fremstille.

Jo da skulle det bli åndsliv."

Kommentar inser vi for overflødig.

vVv

Tale Gulbrand på svartebresen.

Blandt gislene som er tatt under de siste arrestasjoner, - som forsvri-
ble stoppet onsdag middag av tyskerne, da tallt var nådd opp i 320, - Quis-
lingene selv ville ha tatt 400 - er kjøpmann Christiansen, hvis store for-
retning på hjørnet av Schwiegårdsgate og Oslo gate er gammel og kjent.
Christiansen og hans bror ble tatt som gidsler, men følgende underliggende
forhold har formentlig hatt noe å gjøre med utvelgelsen av nettopp ham:

For en kort tid siden kom en dame inn i hans forretning og spurte om
han kunde røke en høy grisekskrott for henne. Ja, svarte Christiansen,
det kunde han. Fruens private chauffør bar svinet inn og la det på diskken.
De Christiansen hadde sett på det, erklærte han at det kunde han ikke røke
alikevel, det manglet kontrollmerke. På fruens spørsmål om han ikke kunne
gjøre en undtagelse for hennes vedkommende, svarte han nei.

Dagen etter kom Tale-Gulbrand personlig inn i forretningen og utber ~~en~~
seg nærmere forklaring som han omgående fikk, idet Christiansen foreløp
de skriftlige direktiver denne hadde mottatt fra vedkommende myndighet,
hvorefte det er forbudt å behandle kjøtt som mangler kontrollmerke. Tele-
Gulbrand forlot forretningen i vrede og det lukter unektelig svidd.

vVv

For et par dager siden kom en liten 3 års pjøkk inn i en forretning og vil-
de kjøpe "hønsring". Vi kan nok ikke selge flere, sa damen i forret-
ningen, for så er de også forbudt. Småen begynte å gråte og sa: "Men
de vil alle gutter i gate si at jeg er nazist, når jeg ikke har hønsring
som dom andre".

vVv

Lærer Hoel er avgått ved døden under et ulykkestilfelle i Kirkenes. Hans dødsfall var ifølgen avvært og forniediget ved dette er avisene nå forbudt å omtale dødsårsaken ved dødsfall hvor avdøde tvangsmessig opholdt seg et eller annet sted innenfor Norges grenser. Heller ikke må der i dødskonvensjonstå "omkommet i Kirkenes".

Tidligere er det gitt forbud mot annonsering av dødsfall for dødsdømte og henrettede.

VVV

Prestene.

Samtlige arresterte prester er sluppet ut av fengslet med undtagelse av sogneprest Thu i Vestby, som fremdeles sitter på Grini. Biskopp Berggrav er stadig internert på sin hytte i Asker, likesa hans sønn. Forøvrig er det intet nytt i saken mot prestene bortsett fra at byråchef Chr. Hansson i Fengseledepartementet også er sluppet ut igjen. N.S. har gjort enkelte forsak på å få saken bålagt utenfor stort prestisje-utspill men hele geistlighetsenheten unntatt ca. 25 N.S. prester holder på sitt og norsk lov og rett og noe kompromiss er det ikke tale om. Men at N.S. har tapt også denne sak er sikkert nok.

VVV

Ukens citat fra - Lüdendorfs krigscrindringer 1914-1918 side 253.

"Vår politiske og åndelige umodenhet og mangelen på dommekraft, som hindrer oss i å se hulheten i slagord og uholdbare løfter, var og er vår ulykke".

VVV

Nye lekespader til Arbeidstjenesten.

N.S. har kjøpt inn 10 000 blanke, utrukkelige paradespader til Arbeidstjenesten fra Tyskland. I denne tiden da tyskerne selv trenger hvert gram stål som kan oppdrives er det lett å tenke seg hvor gedigent det miltillerier som kan avses til oss. Tre-spader med selv-bemalte blad blir vel det neste.

VVV

Massearrestasjoner i Oslo og Bærum.

N.S. er nå fullstendig desperat. I forløpne uke ble 40 politimenn utkommandert på en gang for å ta engang de 120 gisler som skulle tas som straff for angiveren Per Quist Christensen på Flis. Det vil føre for langt her å nevngi alle de arresterte, som er tatt i fleng etter en personalliste N.S. har satt opp og hvor hver den figurerer som er kommet i skade for å trække en aldri så ubetydelig N.S. man på tærne. De går også så langt som til å arrestere gutter i 15-16 års alderen. Nazistene eier ikke hemninger i sin brutalitet. Fangene sitter foreløpig på Bredtved men vil med det første bli overflyttet til en nyopprettet konstruksjonsleir ved Tønsberg.

VVV

Tyskernes angrepsplaner.

Det tyder på at tyskerne ikke kommer videre med sine luftkasteller. Bl.a. er kjempernlegget ved Are stoppet. Og så et annet storanlegg er stoppet. Autostraden Holden-Oslo-Trondheim står bare på papiret og kommer ikke lenger. Derimot holder tyskerne på å bygge ny Deutsche Schule i Josefinegaten. I ethvert fall når de begynner på grunnmuren, men om de kommer lengre er et annet spørsmål. Det er planer opppe om å bygge 2 slike skoler her i byen.

VVV

En stor tysk lastebil med flydeler blev før 14 dager siden kjørt på grunn ved Tjøme. Båten var ikke spedert lenger ut i fjorden og for å klare å holde den flytende matte det meste av lasten kastes over bord. Båten er nå slept inn til Sandefjord for å repareres.

VVV